

Specyficzne trudności w nauce czytania i pisania dotyczą dziś coraz większą liczbę dzieci lub też – po prostu więcej się na ten temat mówi. Dysleksja rozwojowa, bo tak określa się ten syndrom, może mieć wiele przyczyn. Jedną z nich może być nieprawidłowe funkcjonowanie układu nerwowego. Może też ona mieć podłoże genetyczne.

ŻYĆ z DYSLEKSJĄ.

Niemal, co dziesiąty uczeń w Polsce to dziecko dyslektyczne

Dysleksja rozwojowa występuje u dzieci o prawidłowym rozwoju intelektualnym. Towarzyszą jej często zaburzenia różnych funkcji poznawczych i motorycznych, percepcji wzrokowej lub słuchowej, występują też problemy z pamięcią i orientacją w przestrzeni, co może być dla dziecka źródłem nie tylko problemów z nauką, ale także ogromnego stresu, poczucia bezsilności i niedowartościowania. Konieczne jest, zatem jak najszybsze rozpoznanie i diagnoza, a następnie odpowiednia praca z dzieckiem w szkole i w domu. Im wcześniej, bowiem trudności te zostaną zdiagnozowane, tym większe szanse na prawidłowy rozwój młodego

człowieka i zapobieżenie problemom w nauce. Szczególną opieką należy otoczyć dzieci (określa się je mianem „dzieci ryzyka dysleksji”), które od najmłodszych lat wykazują pewne deficyty niektórych funkcji psychoruchowych, także te urodzone za wcześnie, w rezultacie prawidłowej ciąży lub bardzo trudnego porodu.

Symptomy dysleksji

Pierwsze niepokojące objawy można zauważyć już w bardzo wczesnym okresie życia dziecka. Jednym z pierwszych, alarmowych symptomów, mogą być trudności z rozwojem mowy, utrudniona lub opóźniona nauka mówienia. Także słaba koordynacja ruchów i mała sprawność ruchowa, zauważalna podczas zabawy może być pierwszym powodem do niepokojów. Dziecko, które dotknięte jest ryzykiem dysleksji, miewa problemy z prawidłową wymową, słabo radzi sobie z zapamiętywaniem i wypowiedzianiem trudnych, długich lub skomplikowanych wyrazów, mylą mu się podobne głoski, popełnia też

dy gramatyczne. Dalszym sygnałem mogą być, zauważalne podczas zabawy lub pierwszych prób nauki, trudności z rysowaniem, pisanem, odtwarzaniem wzorów graficznych lub składaniem układanek. Pierwsze próby czytania idą dziecku bardzo opornie, mimo jego niewątpliwej inteligencji. Dziecko czyta powoli, z błędami, opuszcza sylaby lub całe wyrazy albo je przestawia, często też próbuje „zgadywać” odczytany wyraz, zamiast go odczytać. Także pisanie nie wychodzi za dobrze – dziecko myli litery lub opuszcza je, przestawia litery lub sylaby, robi błędy, niekiedy stosuje też pisownię „lustrzaną”. Ma też zauważalne problemy w odróżnianiu prawej i lewej strony ciała. Im dziecko starsze, tym problemów pojawia się więcej, często kilka symptomów idzie ze sobą w parze lub też jeden jest szczególnie nasilony.

Profesjonalna pomoc

Specyficzne trudności w nauce czytania i pisania są powodem coraz częstszych problemów w nauce, a dziecko pozostawione bez pomocy może stracić chęć i motywację do nauki, obniża się też jego samoocena. Stymulowanie rozwoju intelektualnego dziecka oraz praca nad przełamaniem tych trudności powinna nastąpić jak najwcześniej,

TEMAT MIESIĄCA

najlepiej jeszcze zanim dziecko trafi do szkoły. Rodzic, który podejrzewa u swojego dziecka dysleksję, powinien jak najwcześniej zgłosić się z nim do specjalisty, zwłaszcza w przypadku, gdy dziecko nie chodzi do przedszkola. Diagnozy dysleksji można dokonać w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej. Przeprowadza ją zespół składający się z psychologa i pedagoga. Badana jest pamięć, zdolność koncentracji, spostrzeganie wzrokowe i słuchowe, a także koordynacja ruchowa. Pedagog przeprowadza także wywiad z rodzicami. W razie potrzeby zespół konsultuje się z logopedą

wać w trakcie nauki szkolnej i jak należy z nim pracować. Na podstawie zawartych w opinii zaleceń należy opracować program korekcyjno-kompensacyjny dla danego dziecka. Warto jednak pamiętać, że w tym przypadku do pracy z dzieckiem i pomagania mu zobowiązane są obie strony – szkoła i rodzice. Nauczyciel powinien dzielić się swoimi obserwacjami, wątpliwościami, a także wszelkimi uwagami na temat trudności i postępów dziecka z rodzicami, którzy – zgodnie z zaleceniami – powinni pracować z dzieckiem w domu, nie tylko nad doskonaleniem czytania i pisania, ale tak-

- zaburzenia rozwoju ruchowego,
- zaburzenia koordynacji funkcji percepcyjnych i motorycznych,
- zaburzenia procesu lateralizacji.

W dysleksji typu wzrokowo-przestrzennego pojawiają się trudności w pisaniu ze wzoru (przepisywanie, pisanie z pamięci). Występują liczne błędy ortograficzne, mylenie liter asymetrycznych - szczególnie *b-d-g-p* i pomijanie znaków diakrytycznych (ą,ę,ć itp.). Osoby ze słabą pamięcią wzrokową mają trudności w utrwalaniu obrazu wizualnego wyrazu, w skrajnych przypadkach obraz nie utrwała się wcale. Czytanie zazwyczaj jest bardzo niedokładne, dzieci często odgadują wyrazy na podstawie pierwszych liter, bądź domyślają się ich sensu z kontekstu. Szczególnie kłopotliwe jest dla nich czytanie wyrazów podobnych graficznie, np. *pogodny – podobny - dogodny*. Pomimo szeregu trudności występujących w dysleksji tego typu, dzieci mają dobrą zdolność wypowiedzania się.

W dysleksji typu słuchowo-językowego występują trudności w pisaniu ze słuchu (dyktanda), trudności w wypowiedzaniu się i błędy gramatyczne. Błędy w pisaniu polegają na opuszczaniu liter, końcówek lub części wyrazów, dodawaniu, podwajaniu liter i sylab, przestawianiu ich kolejności, zniekształcaniu pisowni całego wyrazu, nieprawidłowej pisowni łącznej i rozdzielnej, mylenie liter odpowiadającym głoskom zbliżonym pod względem słuchowo-artykulacyjnym, nieprawidłowy podział

neurologiem lub foniatrą. Częścią badania jest też badanie psychologiczne.

Opinia i co dalej

W przypadku stwierdzenia dysleksji rozwojowej u ucznia rodzice otrzymują z poradni pisemną opinię, którą należy następnie przekazać nauczycielowi. Dokument ten zawiera opis trudności w nauce stwierdzonych u danego dziecka, a także indywidualne wskazania, jakiego rodzaju wsparcie powinno ono otrzymy-

że nad wspieraniem dziecka, rozwijaniem jego potrzeb poznawczych, podnoszeniem motywacji do nauki i samooceny.

Dysleksja niejedno ma imię

U uczniów z dysleksją rozwojową mogą wystąpić różnego rodzaju trudności w uczeniu się, które są uzależnione od rodzaju dysfunkcji. Należą do nich:

- zaburzenia funkcji wzrokowo-przestrzennych,
- zaburzenia funkcji słuchowo-językowych,

TEMAT MIESIĄCA

wyrazów na sylaby. Z kolei w czytaniu pojawiają się błędy polegające na zniekształcaniu brzmienia: opuszczanie, przestawianie, czytanie wyrazów bezsensownych oraz błędy wydłużające czas czytania („błędy czasowe”), czyli wolne tempo, brak płynności, liczne przerwy, powtórzenia, przedłużanie samogłosek i sylabizowanie. Dzieci czytając często nie przestrzegają znaków interpunkcyjnych i właściwej intonacji. Szczególną trudność sprawia im identyfikowanie i rozróżnianie wyrazów podobnych fonetycznie, np. *radować-ratować, zbadać-zadbać*.

Dysleksja mieszana jest spowodowana zarówno zaburzeniami funkcji wzrokowo-przestrzennych jak i funkcji słuchowo-językowych i charakteryzuje się występowaniem trudności typowych dla jednego i drugiego typu. W praktyce przypadki dysleksji mieszanej spotkać można najczęściej. Dziecko popełnia błędy zarówno podczas przepisywania jak i pisania ze słuchu. Czytanie nowych wyrazów często polega na mozolnych próbach rozszyfrowywania ich przez rozkładanie na poszczególne dźwięki, podczas gdy wyrazy „znajome” są czytane szybko, choć czytający popełnia w nich wiele błędów. W przypadku zaburzeń pamięci semantycznej może pojawić się zastępowanie odczytywanych wyrazów innymi wyrazami, pozostającymi jednak w związku znaczeniowym ze słowami czytany, np. zdanie *Nie trzeba się tym martwić* zostaje odczytane jako *Nie trzeba się tym przejmować*.

W integracyjnym typie dysleksji pojedyncze funkcje, jak funkcja wzrokowa, słuchowa, kinestetyczna, dotykowa, kinetyczna, mogą nie wykazywać zakłóceń, natomiast zaburzona jest ich koordynacja. W tego typu dysleksji zaburzony jest proces integrowania bodźców napływających z różnych zmysłów. Przejawia się to trudnościami z przekodowywaniem fonemów (jednostka mowy) na grafemy (jednostka pisma) i odwrotnie. W przypadku nasilonych trudności w czytaniu czytający za każdym razem na nowo dekoduje wyraz, tak jakby widział go po raz pierwszy.

Dysleksja rozwojowa a deficyty uwagi

U uczniów z bardzo często występują deficyty uwagi wzrokowej i/lub słuchowej, która wpływa znacząco na przebieg innych procesów poznawczych, decydujących o postępach w uczeniu się (zapamiętywanie czy spostrzeganie). Deficyty uwagi powodują trudności w zakresie:

- przetwarzania informacji,
- umiejętnego wykorzystania informacji,
- koncentracji, czyli umiejętności skupienia się na jednej czynności,
- przełączania uwagi w momencie, gdy pojawiają się inne ważne aspekty,
- ukierunkowania czynności, czyli kontrolowania i sprawdzania swoich działań, by zapobiec powstawaniu błędów,
- selekcji, czyli oceny cech napływającej informacji, a następnie dokonywania na tej podstawie wyboru materiału właściwego i wyłączenia informacji

istotnych,

- syntezy, dzięki której cała informacja układa się w zrozumiałą całość,
- apercepcji, czyli włączenia nowych elementów percepcyjnych do już istniejących.

Praca na lekcji z dyslektykiem

Warto, by rodzice zwrócili uwagę, czy nauczyciele stosują się do zaleceń specjalistów, którzy sugerują by dzieci dyslektyczne:

- Siedziały blisko nauczyciela (aby łatwiej i w każdej chwili można było do nich podejść i pomóc im).
- Nie były odpytywane na forum klasy z głośnego czytania (chyba, że same mają na to ochotę), a tekst do nauczenia się czytania w domu jest wyraźnie skracany.
- Otrzymały od nauczyciela dodatkowe wyjaśnienia dotyczące poleceń.
- Pisały dyktanda z lukami, które są oceniane opisowo.
- Mogły wykonywać prace domowe na komputerze.
- Podlegały innym kryteriom oceniania prac literackich (ocena powinna dotyczyć zawartości merytorycznej, a nie ortografii czy poziomu graficznego pisma).
- Były często chwalone i pozytywnie motywowane do pracy, poprzez ocenianie nie tylko efektów końcowych prac, ale również wkładu włożonego w ich wykonanie.

oprac.red.

W **Klubie Dobrej Książki** na naszej stronie znajdują Państwo książki do ćwiczeń z dyslektykami.